

نقش شاه ایران در صلح خاورمیانه

برگرفته از کتاب: قله های قدرت در دو دهه پایانی دودمان پهلوی

شاه، امیرعباس هویدا، اردشیر زاهدی

بقلم: نور محمد عسگری

از انتشارات آرش چاپ سوئد (۲۰۰۱)

محمد رضا شاه پهلوی پادشاه ایران
و انور سادات رئیس جمهوری مصر

از راست: اردشیر زاهدی، محمد رضا شاه پهلوی
و هنری کیسینجر

نامه خصوصی که از دکتر اسد همایون، عضو برجسته وزارت خارجه ایران به آقای اردشیر زاهدی وزیر امور خارجه سابق و آخرین سفیر دولت شاهنشاهی در واشنگتن در زیر درج میگردد مربوط میشود به آخرین سفر رسمی شاه ایران و مذاکرات محرمانه ایشان در وزارت خارجه آمریکا در تاریخ ۱۵ نوامبر ۱۹۷۱ که به علت اهمیت تاریخی آن نقل میشود.

سوم می ۱۹۹۳

جناب آقای اردشیر زاهدی:

با عرض سلام، مصاحبه شما را با خانم اباضلی که از رادیو صدای ایران در کالیفرنیا پخش شد شنیدم. خوب در باره مرحوم نیکسون و روابط او با ایران صحبت کردید. در آخر برنامه راجع به کتابی که می نویسد صحبت شد، خواستم به دو نکته اشاره کنم زبانی ندارد.

۱- نقش مؤثر شاه فقید و شما در مذاکرات صلح خاورمیانه که تاکنون به اینجا کشیده، خودتان بهتر میدانید مذاکرات سری هنری کیسینجر و حافظ اسماعیل قطع شده و ظن و تردید بر مذاکرات پنهانی آمریکا و مصر غلبه داشت و مصری ها اطمینان به آمریکا نداشتند و عقب می کشیدند. نیکسون و کیسینجر و شاه فقید به جنابعالی مأموریت دادند که با حافظ اسماعیل در ژنو محرمانه ملاقات کنید که من هم همراه جنابعالی بودم. حافظ اسماعیل بیمار شد و بجای او اشرف غربال آمد. اول حتی مایل به استقبال او از فرودگاه نبودید و بعداً فکرتان عوض شد و اینکه از مصر و نماینده مصر استقبال کنید و بعداً هم دیدید که «غربال» مردی لایق است و

سادات به حرفهای او اهمیت زیاد میدهد. بیشتر مذاکرت مدت سه روز در Villa de Rose در سویس صورت گرفت که صورت مذاکرات را دارید. مشاور سادات روی چند مسئله تأکید کرد از جمله گفت: «ما به هنری و نیکسون اطمینان نداریم. آنها بی طرفانه عمل نکرده اند، آمریکا باید در عمل نه حرف، ثابت کند که اولاً مایل به صلح و ثبات در خاورمیانه است - و دیگر اینکه Evenhanded (بیطرف) باشد. ما به حرفهای شاهنشاه و اقدامات ایشان و اینکه جداً مایل به صلح منطقه هستند اطمینان داریم. سادات و وزیر خارجه نظر شما را هم خوب میدانند و به آن اطمینان دارند ولی روی آمریکا و نظریات آمریکا تردید داریم.»

شما اظهار داشتید «شاهنشاه از نیکسون خواسته که اقدام کند و بی طرف و بی غرض باشد و مسئله صلح خاورمیانه برای نیکسون خیلی مهم است و آمریکا در این باب جدی است و کیسینجر نیز اطمینان داده مسئله صلح را دنبال کند و نیکسون و کیسینجر از شاهنشاه کمک خواسته اند.»

این چند کلمه فقط اشاره ای بود که مذاکرات صلح که به اینجا رسیده و عرفات و اسرائیل با هم توافق

کرده اند، نیمه مذاکرات و اقدامات آشکار و سری بوده که بیش از ۲۰ سال است ادامه دارد و در این مورد تاریخ باید ثبت کند که رُل ایران و شاه ایران بسیار مهم بوده و متأسفانه ذکری در این باب نمی شود.

این مأموریت و مذاکرات با نماینده سادات آنقدر مهم بود که وقتی مراجعت کردید صبح تلفنی با هنری قرار گذاشتید که فردا او را ببینید. هنری صبر نداشت و ساندرز را وادار کرد مرا به ناهار در رستوران مهمی دعوت کند. همان روز من با جنابعالی مطلب را در میان گذاشتم، فرمودید «خیلی کلی با ساندرز صحبت کنید و بگویید سفیر با هنری مطالب سری را صحبت می کند.»

۲- در سفر اخیر رسمی شاه فقید، در نوامبر ۱۹۷۷ در ناهار وزارت خارجه در حضور وزیر خارجه «دکتر برژینسکی»، وزیر دفاع، رئیس سیا و «اترتون» معاون خاورمیانه وزارت خارجه، جنابعالی و مرحوم خلعتبری، شاهنشاه پس از Expose مفصل در باره شاخ آفریقا، خاورمیانه و افغانستان مطلبی را عنوان کردند که باعث تعجب همه شد. من که در آن جلسه بودم مطلب زیر را خوب بیاد دارم؛ اعلیحضرت فرمودند:

«من قبل از سفر آمریکا با انور سادات صحبت داشتم و او را که واقعا صلح می خواهد تشویق کردم که سریعتر عمل کند. انور سادات مطلبی را با من در میان گذاشت که بسیار بسیار مهم است و من از افشاء آن معذورم. همینقدر میگویم سادات برگی در آستین خود دارد که بزودی روی میز میگذارد و دنیا را به تعجب خواهد انداخت.»

آقای زاهدی، بخاطر دارید که یک هفته پس از سفر شاه فقید به آمریکا و اظهارات شاه در حضور وزیر خارجه «سایرس وانس» در ناهار وزارت خارجه آمریکا، انور سادات به کشور اسرائیل سفر کرد. انور سادات در این مورد شاه را «بریف» (باخبر) کرده بود و از حمایت ایشان نیز برخوردار بود.

این دو مطلب اشاره ای بود که شاید مفید باشد در کتاب خودتان به نقش ایران در صلح خاورمیانه تأکید شود تا دنیا بداند بعکس رژیم ملایان که هدف اصلی آن بر هم زدن نظم منطقه و صلح خاورمیانه است، رژیم سابق، موتور اصلی نزدیک کننده کشورهای عرب و اسرائیل بود و از نفوذ خود نزد کشورهای عرب و اسرائیل برای صلح و ثبات منطقه استفاده میکرد.

با احترام - اسد همایون